

(Политика, 4.1.2010)

Усклађивање законодавства Србије са законодавством земаља чланица Европске уније и с Конвенцијом о правима детета донело је и значајне измене и допуне Закона о породици. Неки од занимљивих делова закона су много већа заштита детета од насиља, могућност да родитељ-насилник буде избачен из дома и да му буде забрањен прилаз детету и могућност да држава одузме дете родитељима који не обављају своју своју функцију на одговарајући начин. Од сада ће и комшије моћи да пријаве родитеље који запостављају, занемарују или туку децу. И то је изазвало и изазива бројне опречне реакције у јавности.

О томе да ли су измене и допуне закона добре, као и које су методе или пропусти у васпитавању који доводе до тога да деца постају хулигани и да ли је већ одзвонило традиционалном српском веровању да је батина изашла из раја за *Политику* говоре др Зоран Миливојевић, психотерапеут, и др Невена Чаловска-Херцог, руководилац Асоцијације системских терапеута.

Политика: Да ли је васпитавање деце батинама допустиво и како физичко кажњавање утиче на развој детета?

Чаловска-Херцог: За мене је неприхватљиво физичко кажњавање а рај је протерао батину. Родитељи морају да објашњавају, забрањују, лишавају децу задовољства, а батине никако нису васпитна мера. Родитељске вештине су успостављање правила, порука шта је прихватљиво а шта није, шта може а шта не може. А то не мора да се спроводи физичким кажњавањем. Родитељ мора да буде веома осетљив, да прати дете, да буде присутан и да буде корак испред свога детета и да одреагује на време.

Миливојевић: Батина није из пакла како неки покушавају да протуре. Физичка казна је мајка свих казни и она је једна од легитимних врста кажњавања, али често грешимо и изједначавамо је с физичким злостављањем. А ту постоји врло оштра разлика. Физичка казна је заснована на томе да се код детета изазове непријатност, односно бол, а не да дође до неких повреда. Родитељи који ударе дете то могу да учине као гест љубави јер

Да ли је батина изашла из раја

Пише: Зоран Миливојевић и Невена Чаловска-Херцог
понедељак, 04 јануар 2010 16:20

до тог детета им је стало и они желе да то дете промени понашање. Ако не кажњавате физички дете онда вас дете не доживљава као ауторитет. Најважнији је однос родитеља према детету. Ако је однос у реду онда ће и ударац бити у реду. Сврха тог ударца је да дете то заболи, то је ударац по гузи, а не да га повреди.

Политика: Другим речима, за вас је ипак батина изашла из раја јер родитељи могу да физички кажњавају своју децу?

Миливојевић: Не само да могу већ и морају. Под модом европеизације уводе се и неке тотално бесмислене ствари, као што је закон против кажњавања деце, а на тај начин се само родитељима још више одузима моћ и постају оптужени. Сада ако комшија чује повишен глас, он одмах зове центар за социјални рад и у пракси већ имамо злоупотребу. У Новом Саду постоји једно дете од 12 година које је себе прогласило за жртву. Држава је одреаговала и дете је било у сигурној кући. Међутим, то дете је, у ствари, екстремно размажено и чим није по његовом, одмах терорише друге да га они злостављају и тражи помоћ, а родитељи су апсолутно немоћни. Због тога ја мислим да је то, с аспекта државе, глупо јер родитеље треба подржати, треба ојачати њихову улогу, а не да буду немоћни. Треба поставити границе. То значи две ствари, забрана и фрустрација дететове жеље, с једне стране, и казна, с друге стране. Значи пошто се прешла граница бићеш кажњен. А казна значи насиље. Уосталом и ауторитет државе је заснован на насиљу.

Политика: Мислите да апсолутно није у реду да се држава, која свој ауторитет заснива на насиљу, залаже за апсолутну либерализацију у васпитању и апсолутну слободу деци?

Миливојевић: Држава се меша у однос родитељ–дете и заборавља да родитељ између осталог мора да има ту улогу полицајца, судије и тамничара. Ако изрекне неку казну, онда он мора да је спроводи. А када дете схвати да је родитељ јачи оно уради нешто што је важно – подреди се родитељу. Размажено дете неће се подредити родитељу, а њиме управљају његове жеље, а онда оно управља мамом, а мама татом и тада немате социјализацију и имате јако велики проблем.

Чаловска-Херцог: Размажена деца се не рађају као размажена она настају у контексту породице у којој родитељи не владају добрим родитељским вештинама или их не спроводе. Говоримо о два појма – о родитељима који су попустљиви и они подижу такозвану размажену децу, јер деца у свом одрастању морају да имају предвидив систем

Да ли је батина изашла из раја

Пише: Зоран Миливојевић и Невена Чаловска-Херцог
понедељак, 04 јануар 2010 16:20

и да знају шта је допуштено а шта не. И то је оно када ми кажемо тестирају наше границе. Успостављање граница делотворније је од физичког кажњавања. Забрана да, али физичка казна никакои добро је да постоји закон који нас води ка идеалном васпитању без физичких казни.

Миливојевић: Казну мало дете доживљава као шок, као да га родитељ не воли. Али поента је да дете мора да прође кроз ту фазу јер дете не раздваја себе од својих жеља. Родитељ мора да научи да не сме да попусти, а дете ће касније схватити да постоји разлика између њега као особе и његовог понашања. А последица је важно осећање које се зове страх од казне. Слажем се да је идеално васпитање васпитање без физичке казне, али идеал не сме да уђе у закон.

Чаловска-Херцог: Закон је протективан то је његова сврха и дефинише оно што није у реду и оно што је прихватљиво.

Миливојевић: Да, али, рецимо, ако ви забраните физичку казну и људи се уплаше тога онда ће свој негативни став према детету кренути да показују на психолошки начин, а психолошко кажњавање је много горе и малигније јер дете то не препознаје да је то нешто против њега и онда почне да верује у увреде.

Политика: Како онда да се понашају родитељи?

Чаловска-Херцог: Код нас људи мисле да ако воле своју децу да их и познају и да знају шта је најбоље за њих. То је велика заблуда јер родитељство се учи.

Миливојевић: Родитељи су базично добри и способни родитељи и мислим да их треба јачити и охрабривати.

Чаловска-Херцог: Да, родитеље треба оснаживати, али они сами по себи не знају да буду родитељи јер родитељство није само на нивоу анималног архетипског. Оно се учи. Постоје школе за родитеље, много литературе има и мислим да би та литература требало да буде буквар родитељима.

Миливојевић: Улитератури има гомила глупости. Наша искуства у школама су таква да долазе родитељи који не би требало да долазе, који су већ заинтересовани за своју децу, а они који баш и не раде то како би требало они су незаинтересовани.

Чаловска-Херцог: Родитељи који су незаинтересовани за своју децу занемарују своју децу и то је специфична форма лошег родитељства, што то је малигније него активно злостављање, и то је ситуација за реакцију социјалних служби, државе. Најбитнија је љубав, осетљивост, знање и истрајност у ставовима и у успостављању правила.

Миливојевић: Додао бих и строгост.

Чаловска-Херцог: Не слажем се. Стварање атмосфере страха је лоше, тада дете не зна када ће и због које жељу бити кажњено.

Миливојевић: Не. Дете зна кад ће и због чега бити кажњено, ако је родитељ истрајан, а не једном овако, други пут онако, то доводи до овога што Ви кажете.

Политика: Шта је здравије и боље за дете – строгост или попустљивост?

Миливојевић: Строгост јер ако неко, како ми психотерапеути кажемо, „има вишак родитеља и друштвених норми” онда ће схватити да му те ствари представљају неки проблем и на терапији ћемо лако скинути тај „вишак”. А размажена деца мисле да немају проблем и стално праве конфликте, покушавају друге да подреде себи и на крају када почну да праве кривична дела једина шанса им је завод ако су малолетни или затвор ако је су пунолетни. И размажено дете када одрасте има велики друштвени проблем јер нема одговорности, саосећања, захвалности, милости према другима.

Чаловска-Херцог: Мислим да је то псеудодилема и да су и строгост и размаженост две стране исте медаље лошег, дисфункционалног родитељства, а да ли ће отићи у једном или другом правцу зависи од тога да ли су постојали други корективни односи.

Презаштићивање је спутавање као што је и екстремно кажњавање спутавање.

Политика: Које су то мере и грешке које од деце праве хулигане и злостављаче?

Миливојевић: Проблем настаје у пубертету када младој особи родитељи више нису важни као раније јер им је много важније да буду афирмисани у групи вршњака. И ако живите у таквом окружењу где су деца склона насиљу, која ће на њега гледати као на инфериорно биће ако се он не потуче, онда насиље у тој групи постаје и начин преживљавања и стицања статуса. Због тога мислим да не треба одузети моћ родитељима него их ојачати. Родитељ мора да се супротстави улици и мора да буде јачи јер деца су у једном пољу са утицајима с разних страна. Родитељи јесу важни, али мислим да је важнија улица, субкултура. Ако су родитељи тукли дете на време и изградили добар однос, онда могу да позову на тај однос и у тим адолесцентским временима. Главна порука тим родитељима је да нису немоћни, да дете зависи од њих, да та млада особа од њих очекује емотивну подршку, у крајњем случају финансијски зависи од њих. Да разговарају, да гњаве, да не дају новац и, у ствари, да поручују младој особи да је много боље за њу да се понаша на социјално прихватљив начин.

Чаловска-Херцог: Не мислим да ће се родитељ који је тукао своје дете лакше изборити с улицом. Иако родитељи морају да буду доследни они морају да мењају свој начин комуникације, да је ревидирају и прилагоде новонасталим временима и да понуде. А наши родитељи се врло често уплаше, укруте, повећају строгост, па кад то не успе, онда се повуку.

Политика: Значи главни узроци будућег хулиганства су размаженост и занемаривање?

Чаловска-Херцог: Не само размаженост него и казна са овим ставом „батина је из раја изашла и те како се подржава и подстиче насилнички облик комуникације.

Миливојевић: Не то је погрешно, тамо где су родитељи строги, где отац туче сина, врло ретко ће он смети да прави проблеме, али ти размажени и занемарени они су проблем. Заједничко за занемарене и размажене је то да су родитељи немоћни, једноставно не комуницирају с дететом довољно и не намећу му норме, а за размажено дете родитељ је стално ту и труди се око детета, али не показује моћ. Тамо где су родитељи сувише

Да ли је батина изашла из раја

Пише: Зоран Миливојевић и Невена Чаловска-Херцог
понедељак, 04 јануар 2010 16:20

моћни, деца су претерано социјализована јер у породици добију страх од казне.

Чаловска-Херцог: Једна трећина активних злостављача долази из таквих породица.

Миливојевић: Да, то је једна трећина, а две трећине су нешто друго.

Чаловска-Херцог: Али су то несрећни људи.

Миливојевић: Јесте, ја могу, с обзиром на последице размажености, да кажем да љубав рађа насиље.

Политика: Љубав?

Миливојевић: Добро, попустљивост рађа насиље.

Чаловска-Херцог: Не, немање граница рађе насиље.

(Разговор водила **Гордана Башовић**)